

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Механіко-математичний факультет

Кафедра механіки суцільних середовищ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана
навчальної роботи
математичного факультету

Харитонов О.М.

« 27 » серпня 2020 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КОМП'ЮТЕРНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В СУЧАСНІЙ
КОНТИНУАЛЬНІЙ МЕХАНІЦІ**

для студентів

галузь знань	11 «Математика та статистика»
спеціальність	113 «Прикладна математика»
освітній рівень	другий (магістр)
освітня програма	«Комп'ютерна механіка»
вид дисципліни	обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2020/2021
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладачі: Лимарченко Олег Степанович, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри механіки суцільних середовищ

Пролонговано: на 20²¹/20²² н.р. О.М. Харитонов « 27 » серпня 20²¹ р.
на 20²¹/20²² н.р. _____ « _____ » _____ 20²¹ р.

КИЇВ – 2020

Розробник: Лимарченко Олег Степанович, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри механіки суцільних середовищ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри _____

 (Лимарченко О.С.)

Протокол № 1 від «26» серпня

Схвалено науково-методичною комісією механіко-математичного факультету

Протокол від «31» серпня 2020 року № 1

Голова науково-методичної комісії (проф. Олійник А.С.)

«31» серпня 2020 року

1. Мета дисципліни – Метою курсу *«Комп'ютерне моделювання в сучасній континуальній механіці»* є оволодіння основними прийомами побудови спрощених моделей механічних систем на основі сукупного використання загальних властивостей природних систем, законів збереження і симетрії, можливостей сучасних обчислювальних систем. Особливістю курсу є побудова комп'ютерно орієнтованих математичних моделей систем, які важко формалізуються, наприклад, деякі біологічні системи, суспільні процеси, засобами опрацьованими на прикладах механічних систем.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

- 1. Знати:** дисципліни професійної та практичної підготовки фахівців-механіків, зокрема основні поняття і методи теоретичної механіки, механіки суцільних середовищ, аналітичних методів механіки, методів нелінійної механіки, математичного моделювання механічних систем і процесів.
- 2. Вміти:** аналізувати і розв'язувати базові задачі механіки рідини, теорії пружності, включаючи задачі взаємодії різних середовищ.
- 3. Володіти елементарними навичками:** застосування методів обчислювальної математики, математичної фізики, теорії диференціальних рівнянь, варіаційного числення і нелінійної механіки з огляду на подальше використання комп'ютерних систем.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Навчальна дисципліна *«Комп'ютерне моделювання в сучасній континуальній механіці»* є складовою освітньої програми підготовки фахівців за освітнім рівнем «магістр» галузі знань 11 «Математика та статистика» спеціальності 113 «Прикладна математика» освітньої програми «Комп'ютерна механіка».

Дана дисципліна входить до групи обов'язкових дисциплін. В курсі дисциплін *«Комп'ютерне моделювання в сучасній континуальній механіці»* включено опис основних принципів використання ідей побудови математичних моделей механічних систем для моделювання різних процесів комп'ютерними засобами. Обговорюються основні вимоги до коректності чисельного експерименту, використання законів збереження і симетрії для контролю достовірності процесу моделювання. Такий шлях дозволяє будувати дискретні моделі різноманітних процесів комп'ютерними засобами, що має практичне застосування в наукових дослідженнях і в інженерній практиці.

Викладається у 2 семестрі в **обсязі – 90 год. (3 кредити ECTS)** зокрема: *лекції – 20 год., лабораторних – 8 год., консультації – 2 год, самостійна робота – 60 год.* У курсі передбачено **2 змістових модулі і модульний колоквиум.** Завершується дисципліна – **заліком.**

4. Завдання (навчальні цілі):

Формування здатності формулювати і розв'язувати складні задачі механіки і прикладної математики та практичні проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та/або невизначеністю умов, а саме: будувати наближені моделі механічних систем, деяких природничих і соціальних систем не механічної природи на основі підходів механіки; набуття знань, умінь та навичок (компетентностей) на рівні новітніх досягнень у механіці та прикладній математиці, відповідно до освітнього рівня «Магістр». Зокрема, професійне оволодіння компетентностями:

- 1) Здатність** учитися, здобувати нові знання, уміння, у тому числі в галузях, відмінних від прикладної математики (ЗК-1);
- 2) Здатність** використовувати у професійній діяльності знання з галузей математичних, природничих, соціально-гуманітарних та економічних наук (ЗК-2);
- 3) Здатність** вирішувати проблеми у професійній діяльності на основі абстрактного мислення, аналізу, синтезу та прогнозу (ЗК-3);

- 4) Здатність спілкуватися державною мовою і усно, і письмово (ЗК-8);
- 5) Здатність грамотно будувати комунікацію, виходячи з мети і ситуації спілкування (ЗК-10);
- 6) Здатність критично оцінювати та переосмислювати власний і чужий досвід, аналізувати свою професійну й соціальну діяльність (ЗК-11);
- 7) Знання на рівні новітніх досягнень, необхідні для дослідницької та/або інноваційної діяльності у сфері прикладної математики і комп'ютерної механіки та їх практичних застосувань (ФК-1);
- 8) Спроможність розуміти проблеми та виділяти їхні суттєві риси (ФК-4);
- 9) Спроможність розробляти математичну модель ситуації з реального світу та переносити математичні знання у нематематичні контексти (ФК-5);
- 10) Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефаківців (ФК-6);
- 11) Здатність самостійно розробляти проекти шляхом творчого застосування існуючих та генерування нових ідей прикладної та теоретичної механіки та механіки суцільних середовищ (ФК-7);
- 12) Здатність до розвитку нових та удосконалення існуючих методів аналізу, моделювання, прогнозування, розв'язування нових проблем у нових галузях знань (ФК-8);
- 13) Здатність до самоосвіти та підвищення кваліфікації на основі інноваційних підходів у сфері прикладної математики (ФК-10);
- 14) Володіння знаннями та здатність ініціювати й проводити наукові дослідження у спеціалізованій області прикладної математики (ФК-12).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (РН) (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання (формулюється розробником)			
	Студент повинен знати:			
РН 1.1	Основні засоби побудови математичних моделей. Ієрархічний принцип побудови моделей, деякі універсальні засоби побудови моделей.	<i>Лекція, лабораторне заняття</i>	<i>Активна робота на лекції, усні відповіді, колоквиум, залік</i>	5%
РН 1.2	Найпростіші нелінійні властивості моделей.			5%
РН 1.3	Закони збереження, балансовий метод побудови моделей.			5%
РН 1.4	Сукупне використання декількох фундаментальних законів і гіпотез.			10%
РН 1.5	Декомпозиція моделей. Ієрархія, засоби групової роботи над проектами створення моделей.			10%
РН 1.6	Критерії контролю точності і достовірності відображення реальних властивостей об'єктів.			10%
	Студент повинен вміти:			
РН 2.1	Критерії формалізації деяких біологічних систем з використанням гомогенізації дискретних структур.	<i>Лекція, лабораторне заняття, самостійна робота</i>	<i>Активна робота на лекціях, лабораторних заняттях, усні відповіді,</i>	10%
РН 2.2	Деякі моделі фінансових, економічних і соціальних систем.			15%

			<i>колоквіум, залік</i>	
PH 2.3	Обчислювальний експеримент і засоби корекції вихідних моделей для покращення їх властивостей достовірності і точності.		<i>Доповідь по завданню, активна робота на лабораторних заняттях</i>	15%
	Комунікація:			
PH 3.1	Ефективно спілкуватися з питань інформації, ідей, проблем та рішень зі спеціалістами та суспільством загалом;	<i>Лабораторне заняття</i>	<i>Активна робота на лекціях, лабораторних заняттях, усні відповіді</i>	3%
PH 3.2	Демонструвати навички професійного спілкування, включаючи усну та письмову комунікацію українською мовою та принаймні ще однією з поширених європейських мов.			2%
	Автономність та відповідальність:			
PH4.1	Самостійно шукати та критично опрацьовувати літературу із відповідних досліджень, вільно володіти методами обробки, аналізу та синтезу наукової інформації	<i>Самостійна робота</i>	<i>Доповідь по завданню, виконання завдань, винесених на самостійну роботу</i>	3%
PH4.2	Виробляти критичне відношення до існуючих варіантів інтерпретації принципів побудови механічних моделей і формулювання їх основних властивостей в сучасних практиках професійної і корпоративної діяльності; формувати власні підходи до вирішення даної проблематики			3%
PH4.3	Усвідомлювати відповідальність за достовірність, об'єктивність отриманих висновків стосовно проведених досліджень і пояснень щодо аналізу професійних і корпоративних підходів			4%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни	PH 1.1	PH 1.2	PH 1.3	PH 1.4	PH 1.5	PH 1.6	PH 2.1	PH 2.2	PH 2.3	PH 3.1	PH 3.2	PH 4.1	PH 4.2	PH 4.3
	Програмні результати навчання													
КС 1 - Демонструвати знання й розуміння основних концепцій, принципів, теорій фундаментальної та прикладної математики і використовувати їх на практиці	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
КС 2 - Володіти основними положеннями та методами механіки, чисельними методами, методами дослідження операцій, методами комп'ютерного моделювання							+	+	+	+	+	+	+	+
КС 3 - Формалізувати задачі, сформульовані мовою певної предметної галузі; формулювати їх математичну постановку та обирати раціональний метод вирішення; розв'язувати отримані задачі аналітичними та чисельними методами, оцінювати точність та достовірність отриманих результатів					+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ЦМС 1 - Виявляти здатність до самонавчання та професійного розвитку	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ЦМС 2 - Уміти організувати власну діяльність та одержувати результат у рамках обмеженого часу	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ЦМС 4 – Уміти здійснювати збір, опрацювання, аналіз, систематизацію науково-технічної інформації, уникаючи при цьому плагіату;	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ЦМС 5 – Ефективно спілкуватися з питань інформації, ідей, проблем та рішень зі спеціалістами та суспільством загалом	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			
ЦМС 7 – Демонструвати навички професійного спілкування, включаючи усну та письмову комунікацію українською мовою та принаймні ще однією з поширених європейських мов	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			

7. Схема формування оцінки.

7.1. Форми оцінювання студентів:

- оцінювання впродовж навчального періоду:

1. Активна робота на лекції, усні відповіді: РН1.1, РН1.2, РН1.3, РН1.4, РН1.5, РН1.6, РН2.1, РН2.2, РН3.1, РН3.2 – 18 балів/11 балів;
 2. Виконання завдань, винесених на самостійну роботу: РН2.1, РН2.2, РН4.1–РН4.3 – 6 балів/3 бали;
 3. Колоквіум РН1.1, РН1.2, РН1.3, РН1.4, РН2.1, РН2.2, РН2.3 – 12 балів/7 балів;
 4. Доповідь по завданню РН1.5, РН1.6, РН2.3, РН4.1–РН4.3 – 9 балів/5 балів;
 6. Розв'язання задач на лабораторних заняттях: РН2.1, РН2.2, РН2.3, РН3.1, РН3.2 – 15 балів/9 балів;
- Разом має бути 60 балів/35 балів;

- підсумкове оцінювання: залік.

- максимальна кількість балів, які можуть бути отримані: 40 балів;
- результати навчання, які будуть оцінюватись: РН1.1, РН1.2, РН1.3, РН1.4, РН1.5, РН1.6, РН2.1, РН2.2, РН2.3;
- форма проведення і види завдань: письмово-усна робота.

7.2. Організація оцінювання:

Критично-розрахунковий мінімум балів за навчання впродовж семестру становить **20** балів, рекомендований мінімум, розрахований з урахуванням специфіки дисципліни становить **35** балів. Студенти, які протягом семестру набрали сумарно меншу кількість балів ніж рекомендований мінімум **35** балів для підвищення балів отримують можливість написати додаткову контрольну роботу та додатково скласти домашні завдання. Мінімальна кількість балів, які додаються до семестрових – 20 балів, тобто, якщо оцінка студента на заліку є нижчою від мінімального порогового рівня (20 балів), то бали за залік не додаються до семестрової оцінки;

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі форм контролю здійснюються у відповідності до «Положення про організацію освітнього процесу в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (2018), <http://www.univ.kiev.ua/pdfs/official/Organization-of-the-educational-process.pdf>.

Форма заліку – письмово-усна. Білет заліку складається із 3 завдань, перші два з яких є теоретичними, третє – задача. Кожне завдання оцінюється від 0 до 10 балів. Додатково від 0 до 10 балів студент отримує за усне опитування. Всього за залік можна отримати від 0 до 40 балів.

Терміни проведення форм оцінювання:

1. Завдання для самостійного виконання на 7-му тижні навчального періоду.
2. Колоквіум на 9-му тижні навчального періоду.
3. Доповідь по завданню на 12-му тижні навчального періоду.

7.3. Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і лабораторних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Лабораторні заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1				
1	Побудова елементарних математичних моделей орієнтованих на комп'ютерне моделювання.	2		10
2	Загальні засоби верифікації моделей і контролю їх точності.	2	2	6
3	Принципи ієрархічності і універсальності моделей.	4	2	14
	Всього	8	4	30
Змістовий модуль 2				
4	Приклади ефективного моделювання механічних систем.	4	2	10
5	Приклади ефективного моделювання не механічних систем.	8	2	20
	Всього	12	4	30
	Всього	20	8	60

Загальний обсяг **90 год.**, в тому числі:

Лекцій – **20 год.**

Лабораторні заняття – **8 год**

Консультації – **2 год.**

Самостійна робота – **60 год.**

9. Рекомендовані джерела

Основні:

1. Самарский А.А., Михайлов А.П., Математическое моделирование: идеи, методы, примеры, Физматлит, Москва, 2005.
2. Лимарченко О.С., Матараццо Дж., Ясинский В.В., Динамика вращающихся конструкций с жидкостью, Гнозис, Киев, 2002.
3. Глазунов Ю.Т., Вариационные методы, Изд-во «Регулярная и хаотическая динамика», Москва, 2007.
4. Марчук Г.И., Методы вычислительной математики, Наука, Москва, 1989.

Додаткові:

1. Абрамов А.П., Иванюков Ю.П., Физика и математическая экономика, Знание, Москва, 1991.
2. Вабищевич П.Н., Численные методы решения задач со свободной границей, МГУ, Москва, 1987.
3. Коздоба Л.А., Методы решения нелинейных задач теплопроводности, Наука, Москва, 1975